

04/17 **atent**

sezonul
2016/2017
teatru
national
mihail kogălniceanu
timisoara

GYPSIES

un concept de teatru documentar
a documentary theatre concept by **werk
gruppe** ||

GYPSIES. Roma and Sinti in Europe este un proiect de teatru internațional realizat de compania germană de teatru werkgruppe2 în coproducție cu: Teatrul Național din Timișoara, Staatstheater Braunschweig și CDN - Théâtre de la Manufacture din Nancy. Echipa a reunit oameni de teatru din România, Germania și Franța, cărora li s-au alăturat doi muzicieni romi preocupați de conservarea muzicii tradiționale române.

Proiectul răspunde prin intermediul unui spectacol de teatru la o serie de întrebări pe care le ridică societatea europeană a zilei de astăzi: „Cum se descriu românii pe ei înșiși? Cum văd societatea care reprezintă majoritatea în țările în care trăiesc? Care ar fi, în opinia lor, cheia pentru a conviețui în armonie? Cum văd ei Europa viitorului?“. Ridicând mai degrabă întrebări decât grăbindu-se să formuleze răspunsuri, proiectul și-a propus să redefinească nuanțele relației dintre majoritate și minoritatea romă.

Julia Roesler, regizorul spectacolului **GYPSIES. Roma and Sinti in Europe**, și-a fondat cercetarea sociologică, și, mai cu seamă, demersul artistic pe o etapă de cercetare constând în interviuri realizate în toamna anului 2016 în România, Franța și Germania. Spectacolul preia și reconstruiește teatral situații și puncte de vedere ale unui grup etnic pe care majoritatea s-a obișnuit să-l eticheteze (uneori pozitiv, de cele mai multe ori negativ).

După premiera de la Braunschweig, din 23 februarie 2017, și reprezentații în câteva orașe germane, **Gypsies** este prezentat publicului Teatrului Național din Timișoara, urmând ca în luna noiembrie să aibă loc reprezentații la Théâtre de la Manufacture din Nancy.

GYPSIES. Roma and Sinti in Europe is an international theatre project initiated by the German theatre company werkgruppe2 in co-production with Timișoara National Theatre, Staatstheater Braunschweig and CDN - Théâtre de la Manufacture - Nancy. The creative team reunited theatre makers from Romania, Germany and France and two Roma musicians, interested in the preservation of Roma traditional music.

Through the theatre production, the projects tries to find answers to a series of questions raised by today's European realities: "How do members of this transnational people describe themselves? What is the image they have of the society which makes up the majority in the country in which they live? In their eyes, what would be necessary for a felicitous life together? What perspectives do they see in a Europe of the future?". Raising questions rather than forcibly trying to find answers, the project undertakes to redefine the relationship between the majority and the Roma minorities, with all the nuances involved.

Stage director Julia Roesler **GYPSIES. Roma and Sinti in Europe**, founded her entire sociological and, most of all, her artistic undertaking on a research consisting in a number of interviews taken in the autumn of 2016 in Romania, France and Germany. The performance recreates theatrically situations and perspectives belonging to an ethnic group that most people are used to giving labels to (sometimes positive ones, but mostly negative). After the three representations of **Gypsies** in Timișoara, in November, three performances will follow at the Théâtre de la Manufacture in Nancy.

Identitățile nu se aleg pur și simplu, spune filozoful Carolin Emcke, ele se și construiesc, se atribuie, se alocă. Imaginile care descriu viziunea noastră despre romi (cum ar fi cerșetoria agresivă, predispoziția de a fura, de a se opune civilizației, de a fi nomad, de a prezice viitorul) pot fi ușor identificate, sunt identice peste tot și par atemporale. Werkgruppe 2 a călătorit în trei țări împreună cu asociația „romatrial” și actorii implicați. Împreună au cunoscut mulți oameni diferiți și le-au aflat și documentat poveștile de viață. Pe parcursul documentării au ieșit la iveală aspectele pe care le-am considerat cele mai importante în fiecare țară: problema accesului la educație în România, situația locativă în Franța și dreptul de ședere în Germania. Dacă informarea înseamnă să ajungi să cunoști legătura între locul în care te afli și propria gândire, să cunoști perspectiva proprie, atunci scopul principal al acestui proiect de teatru a fost de auto-cunoaștere. Actorii încearcă să redea pe scenă modul în care au interacționat cu oamenii pe parcursul documentării, încercările de a explica la ce servesc interviurile, scuzele pentru alunecarea în stereotipuri și, în cele din urmă, încercările de a se apropia de cei intervievați.

Silke Merzhäuser

We don't just choose our identities, philosopher Carolin Emcke thinks, identities are made, they are given, attributed. The images that describe the way we see the Roma (like aggressive beggary, the predisposition to steal, to oppose civilisation, to be nomadic, to be able to read the future) can be easily identified and seem timeless. Werkgruppe 2 travelled with the „romatrial“ association and the actors involved –they met many different people, learned and documented their life-stories. Throughout the research process there came out the aspects that we considered most important for each country we travelled to: access to education in Romania, housing in France and residence permit in Germany. If being informed is to know the connection between the place you are in and your own way of thinking, to know your own perspective of things, then the main goal of this theatre project was self-knowledge. The actors tried to render on stage the way in which the interviewed reacted throughout the research, their own attempts to explain the goal of the interviews, the apologies for the occasional use of stereotypes, and, in the end, the attempt at human connection.

Silke Morzhäuser

Spre deosebire de informațiile oficiale, poveștile personale aflate prin strategii de documentare arată adesea că nu există „un singur adevăr” și că ceea ce numim adevăr este adesea inconsecvent și plin de contra-perspective. Naratiunile personale ale celor care sunt - până la urmă - experți în propria experiență de viață au puterea de a ajunge mai ușor la spectatori și de a îndemna la deschidere și empatie.

Atunci când lucrezi cu marginalii, cu poveștile și cu viețile lor, există întotdeauna un anume dezechilibru între cei intervievați și tine, ca membru al majorității. Sunt momente când crezi că diferențele pot fi lăsate deoparte, dar adesea e imposibil să umpli prăpastia și să alungi jena. Nu sunt momente ușoare. Pentru Gypsies am încercat să facem acest proces vizibil pentru public, deoarece procesul în sine ridică alte întrebări, mai mari: Pot vorbi în numele altcuiva? sau Chiar pot să-mi schimb punctul de vedere și să văd lucrurile prin ochii altcuiva?

Pe lângă faptul că m-a pus în legătură cu o serie de oameni deosebiți, Gypsies m-a obligat să mă gândesc cât îmi este de la îndemână să folosesc stereotipuri, așa cum n-a mai făcut-o nici un alt proiect. Ca membri ai majorității, suntem atât de obișnuiți să folosim imagini prefabricate despre romi, încât e foarte greu să le faci pur și simplu să dispară. Cred că singura soluție reală pentru asta este să creăm ocazii pentru întâlniri autentice între oameni.

Julia Roesler

As opposed to official information, personal stories that arise from documentary strategies often show that there is never only "one truth", as what we call the truth is always full of counter-perspectives and is inconsistent. These personal narratives by people who are - in the end - experts in their own life experiences have the power to reach the audience easily and to provoke openness and empathy.

When focusing on the marginalized, their stories and their lives, there's always a certain imbalance between the people interviewed and we, as members of the majority. There are moments when you feel that differences can be forgotten, but often it's impossible to close the gap and make the shame disappear. These moments are not easy. For GYPSIES we tried to make this process visible, because the process itself thus raises further, bigger questions like: How can I speak for someone else or Can I really change my own point of view and see things through someone else's eyes?

Apart from bringing me in contact with some really nice people, GYPSIES forced me to reflect on my own use of stereotypes as no other project before. As members of the majority, we are so used to prefabricated images about the Roma, that it is really hard to make them disappear. I believe the only real solution is to create opportunities for genuine encounters between people.

Julia Roesler

1. Ca exercițiu de sinceritate, cum te-a influențat lucrul la acest spectacol?

Sunt mai curajos, sau cel puțin mă simt mai curajos. Mă simt mai puternic și apreciez parcă mai mult importanța artistului. Am avut norocul să experimentez direct felul în care munca mea poate schimba destinul unor oameni, fiindcă în acest caz, povestea personajelor continuă și după cele 115 minute de spectacol. Am avut privilegiul să fiu o portavoce și să iau parte la construcția unui pod între două insule. La discuțiile de după reprezentațiile din Germania, spectatorii au vrut să afle cine sunt persoanele din spatele poveștilor, au vrut să le cunoască; au vrut să le ajute activ.

2. Cum ai defini experiența teatrului documentar? Pentru tine, care sunt avantajele și limitele acestui tip de teatru?

Un avantaj evident al faptului că am participat efectiv la documentare e că am avut ocazia să cunosc, să văd sau să ascult omul din spatele poveștii. De cele mai multe ori, mesajul e dincolo de cuvinte, în liniștea dintre ele, într-o privire, în lucruri pe care nu ți le pot reda doar cuvintele înșirate pe o hârtie.

O limită pe care am simțit-o a fost timpul și imposibilitatea de a pune întreg materialul documentat pe scenă. Am avut zece, poate sute de ore de material care trebuia comprimat în 115 minute. Fiecare poveste părea importantă, pentru că mai aducea o nuanță tabloului final.

1. How has working on this project - an exercise of sincerity in itself - influenced you as an artist?

I am a bit braver now, or at least that is how I feel. I feel stronger and I appreciate more the importance of the artist. I was lucky enough to see directly the way in which my work can influence destinies, because in this particular case, the story continues even after the 115 minutes of theatre. I've had the privilege to be a megaphone, to take part in building a bridge between two islands. At the artist talks after the shows in Germany, the audience wanted to know more about the people behind the stories, they wanted to actively help them.

2. How would you define your experience with documentary theatre? As far as you're concerned, what are the advantages and limitations of this form of theatre?

An obvious advantage is the fact that I've had the chance to know, to listen or just to hear the person behind the story. Most of the times, the message lies beyond words, in the silence between them, in a certain look, in things that cannot be rendered just by plain words written down on a piece of paper.

One limitation I was always aware of was time and the impossibility to use all the documented material on stage. There were tens, maybe hundreds of hours of material that needed to be comprised in 115 minutes. Each story seemed important; it added new nuances to the final picture.

3. *Că actor și reprezentant al majorității, cum te apropi de un subiect legat de lumea marginalilor?*

Încerc să fiu mereu conectat la pulsul lumii în care trăiesc. Nu cred că poți funcționa eficient cu un sentiment perpetuu de vinovăție, după cum nu te poți considera absolvit de orice vină. Trebuie să-ți înțelegi poziția, privilegiile și dezavantajele. După care trebuie să-ți iei inima în dinți și să începi efectiv să lucrezi profesionist. Am avut norocul să fac parte dintr-o echipă fantastică. Am dezbătut împreună toate alegerile pe care le-am făcut în spectacol. În plus, am căutat mereu să păstrăm contactul cu cei despre care vorbim, cu reprezentanți ai romilor, pentru a fi siguri că busola ne dirijează pe drumul cel bun.

Pe tot parcursul repetițiilor, cu toții am rămas conștienți că facem parte din majoritate, vorbind despre o minoritate. Nu am încercat să mințim și să ne mințim că suntem altcineva sau că înțelegem cu adevărat lumea marginalilor. Dar ni s-a părut important să nu uităm că atât majoritatea, cât și minoritatea sunt formate din individualități. Cred că unul din punctele forte ale acestui spectacol e că nu trage concluzii universale, ci că deschide o dezbateră importantă, adesea considerată tabu.

Ca actor, te folosești în multe situații de stereotipuri, atunci când creezi un personaj și nu numai. E un defect profesional, de care trebuie să te eliberezi, oricât ar fi de dificil, atunci când lucrezi la un spectacol care încearcă să dărâme etichetele legate de o anumită comunitate. E o responsabilitate. Odată ce o faci, totul devine mai uman, mai sincer, mai simplu. Deciziile tale actoricești primesc o nouă dimensiune: politică, socială, umanitară.

actorul **Flavius Retea** intervievat de Geanina Jinaru-Doboș

3. *How does an actor representing the majority approach a subject related to the world of the marginalized?*

I'm always trying to keep myself connected to the pulse of the world. I don't think anyone can function efficiently with a perpetual feeling of guilt, just as I don't think one can feel absolved of any kind of guilt. We need to understand our position, our privileges and disadvantages. After that we can start working in a professional manner. I was lucky enough to be part of a fantastic team. All the choices made in this production were made together. At the same time, we have always sought to be in touch with the people this project is about, with the representatives of the Roma, to make sure that the compass continues to lead us on the right path.

All throughout the rehearsals we were aware of the fact that we are part of the majority talking about a minority. We weren't trying to lie to ourselves and to others by claiming to be someone we weren't or claiming that we truly understand the world of the marginal. But we found it important not to forget that both the minority and the majority is made up of individualities. I think that one of the strong points in this production is that it does not draw universal conclusions, but that it opens an important debate, often avoided as taboo.

As an actor, one tends to use stereotypes on many occasions, both on stage, when working on a character, and off stage. It's a professional flaw that one needs to break free from, especially when working on a production that attempts to bring down labels attributed to a certain community. There's a certain responsibility to it. Once you do this, it all becomes more human, more sincere, just simpler. An actor's decisions take on a new dimension: political, social, humanitarian.

actor **Flavius Retea** interviewed by Gearina Jinaru-Dobos

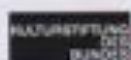
distributia/cast **FLAVIUS RETEA**
GINA CĂLINOIU
SIMON BOURGADE
URSULA HOBMAIR
DEJAN JOVANOVIĆ (acordeon/accordion)
DEJAN NANOMIRAC JOVANOVIĆ (viobară/violin)
regia/directed by **JULIA ROESLER**
cercetare/research **JULIA ROESLER, SILKE MERZHÄUSER, HAMZE BYTYCI**
scenografia/set design and costumes **CHARLOTTE PISTORIUS**
video **HAMZE BYTYCI, VERONIKA PATOČKOVÁ**
muzica/music **DEJAN JOVANOVIĆ**
dramaturgi/dramaturgy **SILKE MERZHÄUSER, CHRISTINE BESIER**

representată în Timișoara: **11, 12, 13 iunie 2017**
durata spectacolului: **1h40**
locul: **Sala 2**

performances in Timișoara: **June 11, 12, 13, 2017**
running time: **1h40**
location: **Sala 2**

a producție/production of **werkgruppe2**
în coproducție cu/in coproduction with
TEATRUL NAȚIONAL TIMIȘOARA (RO)
STAATSTHEATER BRAUNSCHWEIG (DE)
CDN - Théâtre de LA MANUFACTURE, Nancy (FR)

realizat cu sprijinul/with the support of

Niedersachsen

Stiftung
Niedersachsen

Pentru sprijinul acordat în cercetare și realizarea interviurilor mulțumim:

romatrial e.V.
Letitia Mark (FEMROM, Timișoara)
Călin Rus (Institutul Intercultural Timișoara)
Marian Pisciă (Consilier pentru romi la Primăria Timișoara)
doamnei Flavia Popovici și Primăriei Checea
Jörg Eichler și **Sächsischer Flüchtlingsrat**
Frédéric Parisse, Jean-Baptiste Dabeuf
Ali Lazaar (Amicale Trigaries SA)
Isabel Roabe (RomArchive)

We want to thank for their support in conducting the research and interviews:

romatrial e.V.
Letitia Mark (FEMROM, Timișoara)
Călin Rus (Intercultural Institute Timișoara)
Marian Pisciă (Councillor for the Roma at the Timișoara City Hall)
Mrs. Flavia Popovici and the Checea Mayor's Office
Jörg Eichler and Sächsischer Flüchtlingsrat
Frédéric Parisse, Jean-Baptiste Dabeuf
Ali Lazaar (Amicale Trigaries SA)
Isabel Roabe (RomArchive)

redactare și traducere / edited and translated by **Geanina Anaru-Dobos**

ticketing: **Maria Manolache**

foto/foto: **Isabel Winarsch**

DTP: **poplubo**

tipografie/print: **Carla Stiassny**